

FAKULTET SPORTA I FIZIČKOG VASPITANJA
UNIVERZITETA U BEOGRADU

**POTENCIJALI OVČARSKO - KABLARSKE KLISURE
ZA SPORTSKO - REKREATIVNE
AKTIVNOSTI**

DIPLOMSKI RAD

Kandidat:
Vukajlovic B. Ivana

Mentor:
van. prof. dr. Krasomenko Miletić
Članovi komisije:
red. prof. dr. Stanimir Stojiljković
van. prof. dr. Goran Nešić

Beograd, 2014.godine

Sadržaj:

1.	Uvod	3
2.	Cilj i predmet rada.....	4
3.	Zadaci istraživanja.....	5
4.	Osnovni pojmovi koji se razmatraju u radu	6
4.1.	Planinarstvo	9
4.1.1.	Kratak podsetnik za planinare.....	9
4.1.2.	Planinarski vodiči	10
4.1.3.	Planinarsko društvo „Kablar“	12
4.2.	Logorovanje.....	13
4.3.	Izletništvo	14
4.4.	Dosadašnja istraživanja sličnih radova.....	15
5.	Mogućnosti planinarenja na Ovčaru i Kablaru	16
5.1.	Planinarske staze na Kablaru	16
5.2.	Planinarske staze na Ovčaru	19
5.3.	Ovčarsko - kablarska transvezala	21
5.4.	Velika planinska trka	23
5.5.	Alpinističke staze na Ovčaru i Kablaru	26
6.	Lična karta Ovčara i Kablara	29
6.1.	Geografski položaj i saobraćajni pristup na Ovčar i Kablar....	29
6.2.	Osobenosti reljefa	30
6.3.	Klimatske karakteristike	32
6.4.	Hidrografske karakteristike	34
6.5.	Biljni i životinjski svet	35
6.6.	Planinarski objekti na Ovčaru i Kablaru	36
7.	Kulturno-istorijske znamenitosti	37
8.	Predlog mera za poboljšanje stanja na Ovčaru i Kablaru	40
9.	Zaključak	41
10.	Literatura i izvori	42
11.	Prilozi	43

1. UVOD

*,,Mudrost i vrlina su cilj ljudskog delovanja
mudrost je živeti po zakonima prirode,
jer prirodom vlada um, a mudar je i krepostan
život - srećan život . . .
Priroda ne otkriva svoje tajne od jednom i svima."*

Ovu misao poznatog rimskog filozofa, Lucija Seneke, možemo shvatiti kao poziv ljudima naše planete da se vrate prirodi, da je bolje upoznaju, uživaju u njenim čarima i lepoti, da je čuvaju kako bi je čistiju ostavili u nasleđe budućim generacijama.

Uviđajući značaj planinarstva kao pozitivne borbe čoveka i prirode, došla sam na ideju da za diplomski rad izaberem temu:

MOGUĆNOST PLANINARENJA NA OVČARU I KABLARU

S obzirom da sam rođena u ovom kraju i da sam veći deo svog života tu i provela, pokušala sam da sopstvenim iskustvom, ali i uz pomoć literature i drugih pristupačnih izvora, dočaram lepote ovog kraja i ukažem na mogućnost organizovanja planinarskih i alpinističkih tura, izvođenja orijentacionih takmičenja i sportova na vodi.

Prirodne karakteristike Ovčara i Kablara, uz zanimljive oblike reljefa, pećine i jame, i nezaobilazne Ovčarsko - Kablarske manastire, stvaraju takav ambijent u kome boravak posetiocu predstavlja pravo zadovoljstvo i odmor od svakodnevnih napora i obaveza. Sa svim svojim prirodnim lepotama i retkostima područje Ovčara i Kablara pruža izuzetne uslove za realizaciju planinarskih tura.

2. CILJ I PREDMET RADA

Proučavajući dosadašnja istraživanja naišla sam na veoma mali broj radova na ovu temu. S obzirom na to, jedan od ciljeva ovog rada je da postane osnov za dalja istraživanja, kako bi u bliskoj budućnosti mogao da preraste u ozbiljan planinarski vodič Ovčara i Kablara. Zbog toga mora da postoji tačan opis staza koje trenutno postoje, mesta za logorovanje i izlete, opis planinarskih kuća i domova sa tačnom pozicijom, brojem kreveta i propratnih objekata. Jednom rečju, da se planine Ovčar i Kablar prezentuju u najboljem svetlu.

Predmet rada je da se pored postojećih staza i objekata napravi predlog o otvaranju i obeležavanju novih planinarskih ali i alpinističkih staza, mogućnostima veslanja i jedrenja na akumulacionom jezeru, izvođenju orijentacionih takmičenja, pešačkih tura i drugih sportskih aktivnosti.

3. ZADACI ISTRAŽIVANJA

Na osnovu postavljenog cilja i predmeta rada, možemo izvući neke osnovne zadatke istraživanja. Pre svega, pozitivan uticaj planinarstva na biološki, zdravstveni, vaspitni, obrazovni, rekreativni i stvaralački deo ličnosti. Time se razvijaju i pozitivne osobine ličnosti. Takođe, prezentovanjem izabranih informacija i njihovom odgovarajućom interpretacijom pomoći da se shvati koliki udeo planinarstvo može da ima na čoveka. Jedan od zadataka je definisati izvesni broj ključnih stručnih pojmove i podrobnije ih objasniti.

4. OSNOVNI POJMOVI KOJI SE RAZMATRAJU U RADU

ALPINIZAM

Alpinizam je grana sporta koja obuhvata penjanje na teško pristupačne planinske vrhove. Alpinizam se razlikuje od ostalih sportova po tome što odražava borbu čoveka sa prirodom i njenim silama i predstavlja najveći stepen dostignuća u planinarstvu. U razvoju alpinizma može se govoriti o dva perioda:

1. rani (klasični) alpinizam i
2. modemi (tehnički) alpinizam.

Za ovu oblast su još vezani pojmovi Himalaizam i Andizam i Zimski alpinizam, čija je specifičnost led, sneg, duge noći i kratki dani.

Ovčar, a pre svega Kablar, imaju izuzetne prirodne stene za alpinističke uspone iako nemaju preterano veliku visinu.

Stepeni težina stena:

- 1° stepen (lako) - putevi na usponu koji nisu teški (ponekad upotreba ruku).
- 2° stepen (srednje teško) - povremeno nailazimo na teža mesta,
- 3° stepen (teško) - usponi gde se upotrebljava uže za osiguranje.
- 4° stepen (vrlo teško) - klinovi radi osiguranja.
- 5° stepen (izvanredno teško) - klinovi služe za napredovanje stena sa uskim strmim pukotinama, okomite ploče,
- 6° stepen - na granici ljudskih mogućnosti

SLOBODNO (SPORTSKO) PENJANJE I TEHNIČKO PENJANJE

Osnovna razlika između slobodnog i tehničkog penjanja je u tome što se kod slobodnog penjanja, kada se koristi klin, služi za osiguranje, a kod tehničkog penjanja klin služi za napredovanje. Sportski penjač savlađuje stenu bez korišćenja veštačkih hvatišta (skalica, užeta i sl.), već pomoću nogu i prstiju ruku koristi za penjanje prirodne neravnine - rupice, žljebove, pukotine, izbočine i drugo. Radi bezbednosti takmičari se penju sa užetom koje se veže za klinove, tako da pri padu ostaju u vazduhu (na sigurnosnom užetu), a padovi se smatraju sastavnim delom penjanja. Klasična leštica ima ocene od I do VI sa dozacija „+“ i „-“, dok je u slobodnom penjanju leštica „otvorena“, tako da se beleže i smeri stepena VII, VIII, itd.

PLANINARSKO - ORIJENTACIONO TAKMIČENJE

Orijentacioni sport je aktivnost u kome takmičar uz pomoć karte i kompasa za što kraće vreme treba da pronađe i overi određene „orientire“ - kontrolne tačke na terenu (a koje su ucrtane i na karti). U našem slučaju takmičenje se izvodi po planinskom terenu. Takmičenje se održava na višebojnim specijalnim kartama razmere 1:10000 i 1:15000 (za letnja takmičenja), a za zimska takmičenja na kartama 1:15000 i 1:30000.

Orijentaciju možemo podeliti na dva dela: geografsku (koja se oslanja na međusobni odnos nebeskih tela) i topografsku (koja se oslanja na primenu tehničkih pomagala - topografskih karata i kompasa). Postoje i druge podele koje se dele prema načinu kretanja (pešačka, skijaška, biciklistička i druga), prema vremenu održavanja (dnevna i noćna), prema prirodi takmičenja (pojedinačna, ekipna, štafetna) i druge podele.

U staroj Jugoslaviji ovaj sport se razvio u okviru planinarske organizacije, u početku kao višeboj, da bi se kasnije orijentacija kao orijentacioni sport izdvajila iz planinarske organizacije i formiran je Jugoslovenski savez za orijentacioni sport (JOS).

VESLANJE I JEDRENJE NA DASCI

Veslanje je vrsta sporta gde se čamac pokreće rukama i veslima. U takmičarskom veslanju postoje dve osnovne tehnike: engleska i američka. Za rekreativne vidove veslanja mogu se koristiti zavozna vesla i krmice.

Jedrenje na dasci je vrsta sporta gde se daska pokreće uz pomoć vetra koji naduvava platno jedra, a kojim upravlja čovek. Nastalo je u Americi 1965. godine, a u Evropu je preneto 1972. godine. U staroj Jugoslaviji se pojavilo 1974.godine.

Iako je glavna tema rada planinarstvo uputno je pomenuti i ostale aktivnosti koje mogu da se primene na Ovčaru i Kablaru. Tu su još veslanje i jedrenje, za čiju realizaciju postoje mogućnosti na akumulacionom jezeru „Međuvršje”, koje se nalazi između Ovčara i Kablara.

4.1. PLANINARSTVO

Planinarstvo je grana sporta i neodvojivi deo fizičke kulture, koju čini penjanje i osvajanje planinskih vrhova. Planinarenje zahteva od čoveka i određene napore, koji ne predstavljaju opasnost po organizam ako su u razumnim granicama.

Planinariti se može na više načina:

- planinarenje u bližoj okolini, kao rekreacija - izletničko planinarenje.
- viši stepen planinarenja je posećivanje planina uz pripremu i po nekom sistemu (posećivanje udaljenih planina, počev od blagih predela do izrazito strmih vrhova).

Takva aktivnost zahteva određenu fizičku kondiciju, opremu i poznavanje osnovnih planinarskih pravila.

4.1.1. KRATAK PODSETNIK ZA PLANINARE

Kada se polazi u planinu, oprema treba da je prilagođena terenu, klimatskim uslovima i trajanju puta. Zbog toga je preporučljivo da se prethodno prouči područje kuda se ide, kao i vremenska prognoza.

Na izlet treba da se ponesu:

- sekcija, mapa ili transverzalni dnevnik, sat, kompas, dvogled, olovka i hartija, nož i signalna zviždaljka;
- lična karta, zdravstvena knjižica i planinarska legitimacija, a vođa puta i spisak učesnika;
- zaštitne naočare, fotografski aparat, baterijska lampa sa rezervnim baterijama i sijalicom, šibica i sveća;
- igla, konac, sigurnosne igle i nekoliko metara kanapa;
- pribor za ličnu higijenu i priručna apoteka;
- hrana, pribor za jelo, čutura ili termos;
- rezervno rublje i čarape, patike za odmaranje nogu i za boravak u domovima;
- vetrovka, kišna kabanica, toplo rublje i vreća za spavanje;
- ranac i priručna torbica.

Pri organizovanju izleta ne treba zaboraviti:

- da se vođa puta i njegov zamenik izaberu između najiskusnijih planinara, jer oni odgovaraju za dobro i uspešno izvršenje izleta;
- da se u matičnom društvu ili planinarskoj kući ostavi vest kuda su planinari pošli i kada treba da se vrate. To je vrlo važno u slučaju neke nezgode.

Nakon što se već pošlo treba obratiti pažnju na sledeće:

- da se ide prethodno utvrđenim putem;
- da se učesnici obavezno pridržavaju dogovora grupe i odluke vođe puta, jer je on odgovoran za grupu,
- da se kretanje grupe podesi prema najslabijem učesniku, a da na čelu i začelju grupe budu iskusni planinari,
- da se, bez opravdanog razloga i bez odobrenja vođe puta, ne sme napustiti grupa,
- da se, u slučaju opasnosti, zbog teškog terena, nevremena, mećave, magle, iscrpljenosti, gubljenja orientacije i sl., odloži dolazak na cilj izleta za pogodnije uslove i da se povremeno potraži sklonište;
- da se čuvaju priroda, planinarski objekti markacijom koji su temelji uspešnog planinarenja;
- da se pomogne drugu u nevolji.

4.1.2. PLANINARSKI VODIČI

Planinarski vodič je pripadnik vodičke službe koji je završio kurs za vodiče ili je iskusni planinar koji se dokazao u vodičkim akcijama. Osnovni zadatak je bezbedno vođenje lica po planinama.

Planinarski vodič je i izdanje u vidu priručnika, koje posetiocima planine treba da pruži korisne informacije iz pojedinih oblasti opisanih u publikaciji i pomoći im da se slobodno i bezbedno kreću predelima planine za koju je priručnik napisan. Priručnik je jedan od mogućih pristupa u upoznavanju konkretne planine, a njegovo čitanje je jedan od mogućih načina uvođenja novih posetilaca u svet planina, pa i upoznavanja sa svetom planina onih ljudi koji u njih ne dolaze. Pored ovoga, jedan od osnovnih ciljeva je da se mladi ljudi zainteresuju i angažuju na bližem upoznavanju i proučavanju prirodnih vrednosti, a radi očuvanja i unapređivanja prirode za svoje dobro i dobro budućih pokoljenja.

Vodič može biti napisan u vidu knjige, kada pruža mnogo više informacija vazanih ne samo za planinarstvo, već i za druge delatnosti specifične za tu planinsku oblast. Ovakve knjige su uvek dobrodošle, dubući da sadrže i sveže činjenice i podatke, često nove uglove posmatranja i autorske pristupe, omogućavaju sticanje ili osvežavanje znanja o planini, utoliko pre ako je knjiga pisana interesantno, čitko i savesno.

Jedan planinarski vodič treba da sadrži sledeće podatke:

1. geografske i prirodne odlike planine (naziv planine, geografski položaj, osobenosti reljefa, geološke osobenosti, seizmičnost, klimatska svojstva, flora i fauna, hidrografske odlike),
2. stanovništvo, naselja, putevi i privredne delatnosti,
3. istorijsko-kulturno nasleđe,
4. izgradnja objekata na planini, postojeće planinarske kuće i domovi, turistički centar.
5. planinarske staze (planinarska transverzala, obeležene pešačke staze, delimično obeležene pešačke staze, neobeležene pešačke staze, alpinističke staze, mogućnost izvođenja izleta, đačkih ekskurzija, kampovanja);
6. mogućnost izvođenja sportskih aktivnosti (smučarstvo, orijentacioni sport, ski-orijentacija, snowboard, paragliding, rekreativne aktivnosti);
7. gorska služba spasavanja;
8. izreke, predanja, toponomi i pisani tragovi o planini,
9. karta planine sa okolinom (ucrtane planinske, planinarske i alpinističke staze, planinarski domovi...)

4.1.3. PLANINARSKO DRUSTVO „KABLAR“

Planinarsko društvo „Kablar“ je osnovano 2. aprila 1951. godine. Među prvim inicijatorima osnivanja društva bili su Rašo Jakovljević i Milan Nedović. Od svog osnivanja, pa do proslave pedestogodišnjice 2001. godine, društvo je imalo uspona i padova. Godine 1964. osnovano je planinarsko društvo „Sloboda“, u koje je prešao veliki broj članova iz Planinarskog društva „Kablar“, ali oni najverniji su ostali i održali ga sve do danas.

Drugi veliki problem je što društvo još uvek nema svoje prostorije, zbog čega su prinuđeni da se stalno sele po raznim prostorijama, a kada je lepo vreme, svoje sastanke održavaju u prirodi.

Uspesi koje je društvo ostvarilo do sada baca u zasenak sve neprilike i probleme sa kojima se susreće. Planinari su osvojili skoro sve planine u Srbiji i Crnoj Gori. Pored naših planina, 1979. godine osvojen je najviši vrh Evrope, Mon Blan. Isti poduhvat su izveli i 1991. godine na čelu sa Bobanom Milovanovićem i Jovanović Canetom i grupom planinara iz Beograda. Takođe, 1991. godine osvojen je Materhorn (4477 m n.v.) i nešto niži Difur (4634 m n.v.) u Švajcarskoj.

4.2. LOGOROVANJE

Logorovanje se može definisati kao organizovani višednevni boravak u prirodi sa smeštajem u šatorima, kamp-kućicama, kolibama ili sličnim improvizovanim i nestabilnim objektima. To je organizovana i kolektivna aktivnost determinisana zajedničkim ciljem, programom i načinom organizovanja. Opšte karakteristike logorovanja su da je to privremeni grupni boravak, najčešće u trajanju od 7 do 15 dana i da se organizuje leti, a ređe u ostalim godišnjim dobima. Ipak razlikujemo letnje i zimsko logorovanje, s tim da je zimsko logorovanje znatno teže organizovati zbog vremenskih uslova u kojima smeštaj u posebno opremljenim šatorima, kolibama, zaklonima ili objektima izgrađenim od snega (iglo) zahteva bolju opremljenost, opsežne pripreme i povećanu opreznost. Usled toga grupe se češće odlučuju za zimovanja. Potrebno je, takođe, uočiti jasnu distinkciju logorovanja i posebnih aktivnosti kakve su letovanja i zimovanja. Razlika u ovim aktivnostima ogleda se u smeštaju grupa, ali u konkretnom sadržaju programa ovih aktivnosti. Posebno je važno obratiti pažnju na organizaciju logorovanja, koja se može podeliti na tri dela:

1. Pripreme pre odlaska na logorovanje podrazumevaju određivanje mesta i vremena održavanja logorovanja, transport do mesta, materijalno obezbeđenje logorovanja koje obuhvata individualni odabir adekvatne opreme (lična oprema, ruksak, vreća za spavanje, pribor za higijenu, pribor za jelo, ličnu apoteku i drugo), ali i kolektivno obezbeđenje za potrebe logorovanja (šatori, kuhinjska oprema, logorski alat, sanitetski materijal i drugo).
2. Drugi deo predstavlja konkretna organizacija života i rada na logorovanju i obuhvata plan i program sveukupnih aktivnosti na logorovanju.
3. Poslovi nakon završetka logorovanja podrazumevaju pripremu za odlazak, sa posebnim akcentom da se teren na kom se logorovalo besprekorno očisti, a priroda ostane netaknuta u prvobitnom stanju.

Organizacija logorovanja u prirodi ima višestruki značaj. Pored upoznavanja sa raznim krajevima naše zemlje, logorovanje je i bitna karika u lancu vaspitnog delovanja. Kratkotrajni boravak na logorovanju znatno intenzivnije doprinosi izgrađivanju karakternih osobina, nego dugo delovanje tokom godine. Učesnici su upućeni jedni na druge, pa se stvara klima za razvijanje pozitivnih osobina karaktera kao što su: društvenost, odgovornost, skromnost, umerenost, urednost,... Na logorovanju se primenjuju već stečena znanja, ali se u isto vreme usvaja i mnoštvo novih i raznolikih znanja i veština, ostvaruje se aktivna rekreacija koja se ne svodi samo na odmor i slobodno vreme, već organizovano bavljenje raznim aktivnostima u određenim uslovima.

4.3. IZLETNIŠTVO

Izlet možemo definisati kao organizovani grupni odlazak van naselja, najčešće u prirodu, koji ima određeni cilj i zadatak. Svaki izlet mora biti dobro pripremljen, a to znači da moramo obratiti pažnju na sledeće detalje:

- odrediti gde će se ići na izlet, koliko će trajati, šta će se na njemu videti, saznati i naučiti, čime će se učesnici na izletu baviti, čas odlaska i vreme povratka.
- predvideti šta će se poneti na izlet od lične i grupne opreme.
- razraditi program rada na izletu,
- učenicima dati praktična uputstva o spremanju stvari, o odeći, o jelu koje treba poneti...

Pri kretanju na izlet, nastavnik se nalazi na čelu grupe i brzinu hodanja određuje prema mogućnostima manje spremnih učenika. Nakon svakog sata daje se kraći odmor od 5 do 10 minuta, a posle 3-4 sata pešačenja duži odmor od 1-2 sata. Na cilju izleta najpre se da duži odmor, a zatim se organizuje razonoda: igre, utakmice, plivanje, terenske igre, loženje vatre ... Pre povratka treba očistiti mesto od raznih otpadaka, potpuno ugasiti vatu i ostaviti prirodu u prvobitnom stanju.

4.4. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA SLIČNIH RADOVA

Ovčar i Kablar, zajedno sa jezerom „Međuvršje“ imaju izuzetne potencijale za izvođenje rekreativnih aktivnosti, planinarstva, alpinizma i sportova na vodi. Uz bogato kulturno-istorijsko nasleđe ovog kraja, velika je mogućnost spajanja sportskih aktivnosti sa turizmom, koje bi moglo da donese znatna finansijska sredstva, koja bi se upotrebila za napredovanje ovog kraja (u vidu izgradnje planinarskih kuća, zatvorenog bazena i sl.).

Međutim, ono što je zanimljivo da u dosadašnjem istraživanju, nisam naišla ni na jedan rad o planinarstvu, alpinizmu i uopšte o sportskim aktivnostima na Ovčaru i Kablaru. Planinarsko društvo „Kablar“ posede mape sa ucrtnim stazama i kratkim objašnjenjima u vezi staza, ali to pretežno koriste članovi društva. Ni jedan rad u vidu publikacije ili vodiča za Ovčar i Kablar ne postoji, izuzev knjige „Mali vodič“, davno izdat kao transverzalni dnevnik.

Upravo ta činjenica mi daje nadu da bi ovaj rad u bliskoj budućnosti mogao da preraste u jedan ozboljan planinarski vodič.

5. MOGUĆNOSTI PLANINARENJA NA OVČARU I KABLARU

5.1. PLANINARSKE STAZE NA KABLARU

*Staza 1. Planinarski dom - „Savina Voda“ - Devojačka stena - vrh (2h 30 min) 4.5 km. T4
(slaze ucrtane u prilogu)*

Od planinarskog doma pored trafoa polazi uska staza, koja se posle 150 m račva na levi krak ka zapadnom delu planine i desni koji nastavlja serpentinama pored spomen ploče beogradskim i poljskim planinarima poginulim na Mon Blanu u pokušaju osvajanja tog najvećeg evropskog vrha. Na 30 min hoda od doma dolazi se do male kapelice „Savina Voda“ pod okriljem pećine okapine. Staza dalje nastavlja desno do druge uvale, gde se jedan krak odvaja i nastavlja se ispod stena, a levi na gore kroz šumu do iznad „Devojačke stene“ (o kojoj ima legenda, po kojoj je jedna devojka skočila sa te stotinjak metara visoke stene, jer joj roditelji nisu dozvolili da pade za momka koga je volela). Od te stene staza nastavlja nagore kroz žbunovit deo oko 100 m, a dalje se nastavlja šumskom stazom koja se završava na sedlu između dva vrha. Od sedla levo je viši vrh sa 890 m.n.v. koji se znatno manje posećuje, a desno na 5 min drugi vrh od 886 m.n.v. sa jednim betonskim stubom visine 80 cm i mesinganom pločom horizontalno postavljenom sa pravcima preko 70 planina. Pored stuba je manja metalna cev sa pečatom vrha. Stub i pečat su delo Rabrenović Ratka, planinara iz sela Ježevice kod Čačka. Istočno od stuba nalaze se ostaci prvog TV releja za čačanski kraj, dok nije izgrađen veliki TV reley na Ovčaru. To je mala zidana kućica veličine omanjeg kioska. Nedaleko odatle, prema istoku, nalazi se vidikovac odakle se vide nezaboravni meandri Zapadne Morave.

Staza 2. Planinarski dom - Vesova kuća - stari kamenolom - vrh (2 h 45 min) 3.5 km. T3

Ova staza se odvaja od prethodne i ide ka suvoj uvali, koja se prostire od železničke stanice. Staza seče uvalu i posle 30-ak metara ide nagore i levo savlađujući u luku šumovit greben te desno dolazi do iskrčenog terena zasađenog sadnicama bora do Vesove kuće, na jednom zaravljenom delu Kablara visine do 400 m. Odatle staza postaje šira i uklapa se u seosku stazu prema kućama Papića i Paunovića i ide do kraja druge uvale, odakle se odvaja gore, kroz gust, mladom šumom obrastao deo do šumske staze i ograđenog placa. Dalje staza nastavlja ivicom šume pored placa gore do manje livade i travnatog sedla. U gornjem desnom delu livade staza ponovo ulazi u šumu, pa gore i levo. Posle 20 min dolazi se do ivice šume na strmu livadu, odakle se desno nalazi napušteni kamenolom. Staza nastavlja levo pored kamenih ograda (oko 100 m) i desno gore do šume, pa kroz šumu kroz već opisano sedlo, odakle se lako izlazi na vrh.

Staza 3. Planinarski dom-, „Savina Voda“ - centralna stena - Greda - vrh (2 h 30 min) 5,5 km. T4

Od druge uvale posle „Savine Vode“ staza produžava prema desno i ispod Centralne stene u središnjem delu Kablara, karakteristične po velikom crnom otvoru - pećini “Turčinovac“. Na oko 30 m od desnog kraja stene staza u horizontali nastavlja do jednog kamenog prirodnog obeliska, gde se odvaja levo gore, a drugi deo nastavlja na istok do zaseoka Čvrkići. Od Čvrkića se kolskim putem dolazi do poslednje kuće ispod šume, kuće Sekule Čvrkića, poznatog lovca. Odatle se nastavlja šumom do šireg puta koji polazi od severnog asfaltnog puta ka vrhu i njime do sedla i vrha. Staza od obeliska uspinje se iza desnog dela Centralne stene levom ivicom krupnog kamenjara, pa pored pećine - okapine („Bunar pećina“) nastavlja 20 m pa levo gore na strmi sipar preko kojeg staza vijuga. Dalje, staza izlazi na sam greben pored pliće jame (9 m). Od jame staza skreće desno kroz šumu i levo na vrh Centralne stene (vidikovac). Odatle staza ide gore i levo nastavlja položnim grebenom do „Grede“, stene između Centralne i stene samog vrha. Staza nastavlja ispod Grede u čijem podnožju se nalazi pećina - okapina („Pećina pod Gredom“), pa levo na strmiji deo i gore do manjeg sedla i levo gore se izlazi na sam vrh. Ono što je zanimljivo je daje staza 3 znatno lakša za penjanje od ostalih staza pa se preporučuje đacima, studentima, rekreativcima, pa čak i penzionerima. Takođe, na pomenutom sedlu, nalazi se livada većih dimenzija koja je pretežno ravna. Planinari koji se penju ovom stazom u letnjem periodu često na toj livadi igraju mali fudbal ili kampuju. Zbog toga postoji mogućnost organizovanja izleta i kampovanja đaka iz svih škola u Čačku.

Staza 4. Planinarska kuća Kablar "Čvrkići" - vrh (2 h 15 min) 4,5 km. T3

Ova staza je takođe blaga za uspon. Staza ide od planinarske kuće i na oko 80 m do raskrsnice tri puta. Od raskrsnice se skreće levim putem, u početku malo strmijim, a dalje položenijim, koji ide ispod dobrom delom već zarasle livade. Posle 30 min dolazi se do manjeg sedla na visini od 410 m n.v. Jedan put se odatle pravo spušta na drugu stranu grebena, a planinarska staza produžava levo gore do manje raskrsnice, te levo dalje do šire staze. Od te staze se skreće desno do zaseoka Čvrkići i odatle se kreće na sam vrh. Ova staza je pogodna i za spuštanje, jer ima manje strmine od drugih.

Staza 5. Ovčar Banja – Manastir „Blagoveštenje“ – Vesova kuća (20min) 4,5 km

Staza polazi od autobuske stanice preko puta motela prema kanalu koji se prelazi manjim mostom i zatim levo gore prema manastiru (7 min). Od dvorišnih vrata manastira se kreće prvo desno, pa levo i dolazi se do ispod groblja. Prođavajući napred, prolazi se pored trafoa i skreće se levo do makadamskog puta, odakle se levo ide do crkvice "Kinje". Od makadamskog puta desno preko polja se stiže do Vesove kuće (jedina kuća u tom delu), a zatim se uklapa u stazu od planinarskog doma.

Sem staze 1, sve ostale planinarske staze bi trebalo bolje obeležiti planinarskim znacima.

Naročita pažnja mora da se obrati na raskrsnice, da ne bi bilo lutanja i vraćanja po stazi.

Slika 1 . Markirane staze na Kablaru

5.2. PLANINARSKE STAZE NA OVČARU

Staza 1. Česma Matiji Vujoviću - Sretenje - Korona (livada) - Vrh (986 m) - Levi vrh (radio-amateri), (2 h). 3 km. T4

Staza počinje od Česme Matiji Vujoviću, koja se nalazi ispod manastira Preobraženje i kreće se uzanom šumskom stazom do manastira Sretenje. Od Sretenja, staza se pod većim nagibom nastavlja do nešto šire i prostranije livade (Korona), na kojoj planinari često postavljaju logor. Od Korone, staza se kreće relativno dobrim asfaltnim putem do samog TV releja, gde se staza i završava. Ispod TV releja nalazi se nešto niži vrh na kome su svoju antenu postavili radio amateri.

U planu: Grebenom od putničkog tunela naspram manastira Nikolje grebenom (888 m n.v.) do radio-amatera.

Staza 2. Aulo-kamp Ovčar Banja - Manastir Svetе Trojice - Česma Glogovac - Česma na početku serpentine - Korona - Vrh, (3 h), 5,5 km, T4

Staza počinje od auto-kampa u Ovčar Banji, kreće se levo i u jednom delu seče Trojički potok. Nakon 50 m staza zaokreće udesno i pored potoka se ide do manastira Svetе Trojice. Od manastira staza prvo prolazi pored česme Glogovac i ubrzo se nailazi na još jednu česmu koja se nalazi na početku serpentine. Nakon uspona od oko 500 m staza se ukršta sa asfaltnim putem, odakle nastavlja do Korone i dalje na vrh Ovčara.

Varijanta staze je da se od manastira Svetе Trojice skrene levo prema manastiru Sretenje i dalje se nastavlja prvom stazom.

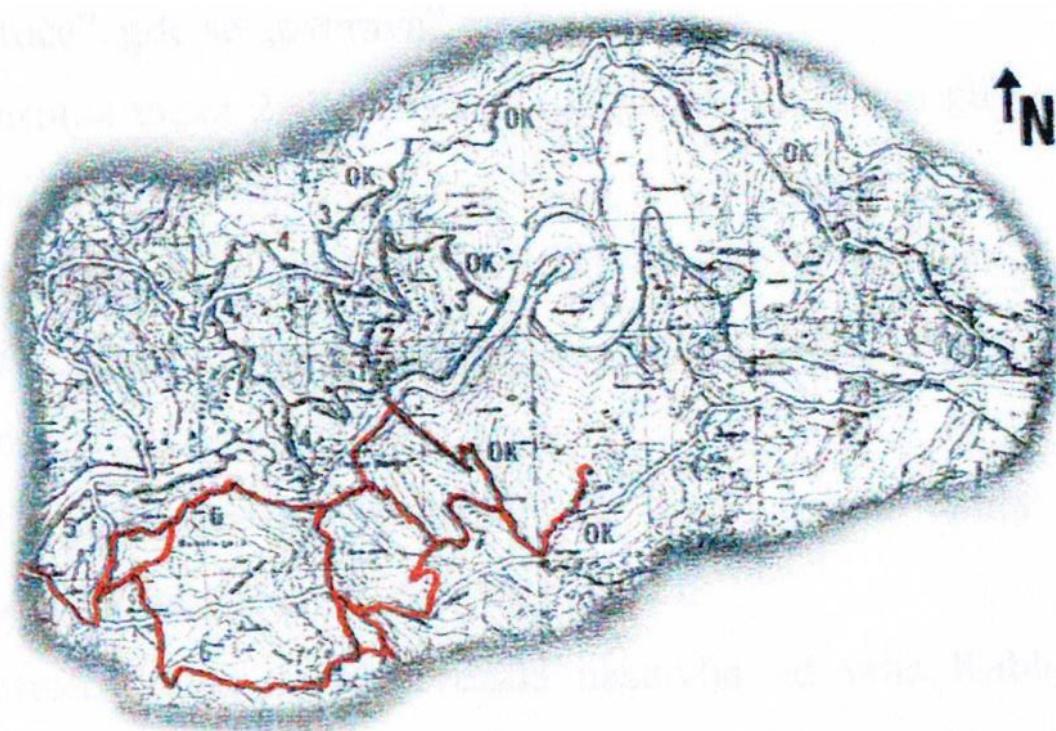
Staza 3. Debela gora (Brajevac, 791 m n.v.) jugozapadno od Ovčar Banje

Varijanta 1. Staza počinje od auto-kampa u Ovčar Banji i kreće se zapadno podnožjem severne strane. Ovčara do Debele gore, gde se jedan krak staze odvaja prema rasadniku, a drugi krak staze se odvaja prema vrhu Brajevac (3 h; 4,5 km; T3).

Varijanta 2. Isto kao varijanta 1. do vrha Brajevac. Od vrha Brajevac staza se kreće južno oko 600 m, a zatim se okreće istočno prema Kamalju i uklapa se u stazu 4 do vrha Ovčara (5 h; 9,5 km:T3-4).

Staza 4. Kamp - vodenica u Banjskom Potoku (u blizini Vrelske pećine. 394 m n.v.) - Kamalj. (1.5 h). 2 km. T2-3

Staza počinje od auto- kampa i penje se uz Banjski potok, sve dok se ne dodje do vodenice, koja se nalazi na oko 450 m n.v. Od vodenice jedan krak staze okreće zapadno prema Kamalju, a drugi krak istočno, gde se uključuje na asfaltni put prema selu Dučalovići i dalje se penje pored Korone do samog vrha Ovčara.

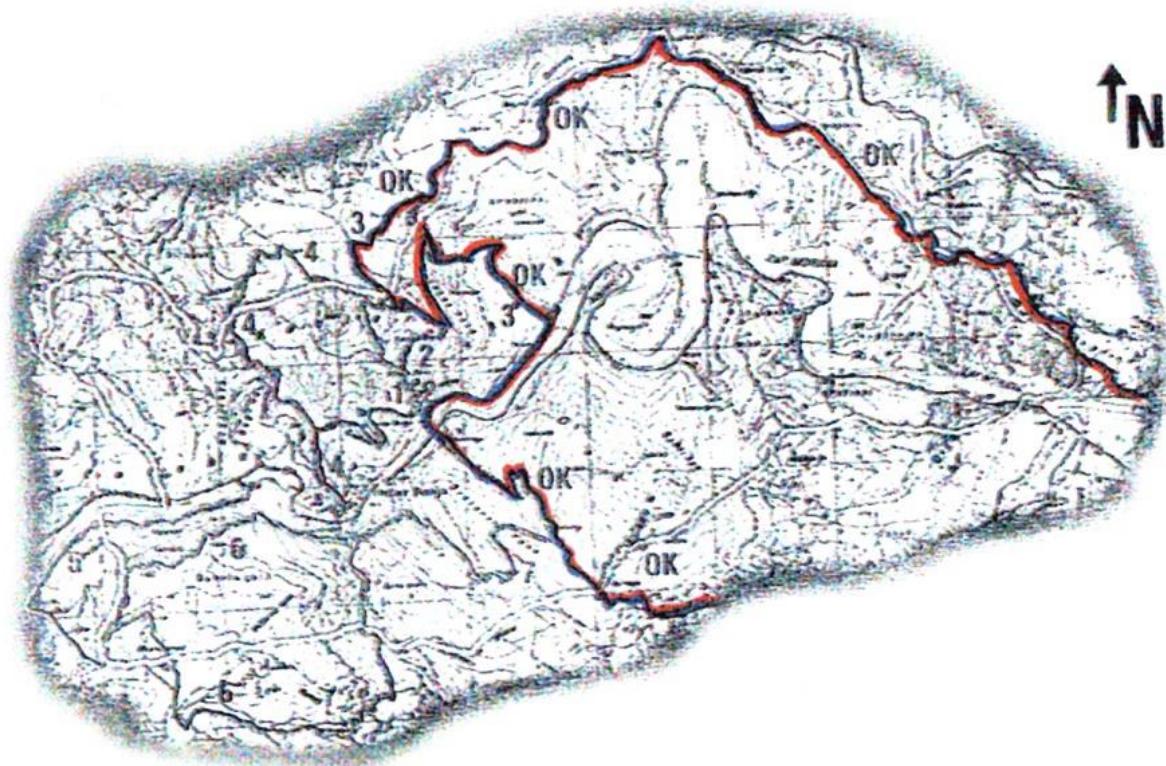
Slika 2 . Markirane staze na Ovčaru

5.3. OVČARSKO-KABLARSKA TRANSVERZALA

Transverzala je planinarska staza koja povezuje dva ili više planinskih masiva. Ovčarsko-kablarska Transvezala ima dužinu od 43 km i 7 kontrolnih tačaka. Polazi od autobuske stanice „Sloboda” u Čačku i kreće se putem za selo Jezdinu. Od Jezdine nastavlja pravcem Belo brdo, grebenom Jelice, šumskim stazama i u jednom delu seče put Pridvorica - Tijanje, odakle nastavlja prema Lazu (uzvišenje iznad sela Rtari na 628 m n.v.). Od Laza, spušta se na asfaltni put kroz selo Rtare, nastavljujući dalje gde u jednom delu seče put Markovica— Pakovraće i kroz Dučaloviće penje se do vrha Ovčara, a odatle planinarskim stazama do vrha Kablara. Od Kablara nastavlja pored obala Kamenice i Zapadne Morave do sportskog centra „Mladost”, gde se završava transvezala.

- Kontrolna tačka 1: Tošin Do (spomenik seljaku, selo Jezdina. nalazi se suvi žig i “jastuče”, gde se „overava” prolaz),
- Kontrolna tačka 2: nalazi se pored garaže na mestu gde greben Jelice seče put Pridvorica - Tijanje,
- Kontrolna tačka 3: Vrh Ovčara, od vrha staza silazi do „Korone” i od tog dela naniže prolazi pored manastira Sretenje, zatim u podnožje Ovčar Banje do trafostanice i planinarskog doma,
- kod trafostanice se prolazi pored planinarskog doma i dalje se nastavlja planinarskom stazom 3 do vrha Kablara.
- Kontrolna tačka 5: transvezala nastavlja od vrha Kablara prema zaseocima Čvrkići i Ljubičići prema Alaučkom brdu iznad vidovskog tunela grebenom između reka Zapadna Morava i Kamenica, pa sve do ušća Kamenice u Moravu, u čijoj neposrednoj blizini se nalazi 6 tačaka („Kaluđerska vodenica”),
- Kontrolna tačka 6: staza se nastavlja dalje u pravcu vodovodskih bunara i nasipom se dolazi do sportskog centra „Mladost” gde se nalazi sedma kontrolna tačka koja ujedno predstavlja i kraj transvezale.

Transverzala je markirana samo sa jedne strane, pa joj predстоји markiranje sa druge strane. U dogovoru sa planinarskim društvom iz Kraljeva u planu je povezivanje Ovčarsko- kablarske transvezale grebenom Jelice od Crvene stene, preko Brezovice u Kaonu do Troglava, Stolova i Goča.

Slika 3 . Ovčarsko- Kablarska transvezala

5.4. VELIKA PLANINSKA TRKA

Planinarsko društvo „Kablar” već osamnaestu godinu zaredom organizuje Veliku planinsku trku. V.P.T. je takmičarsko rekreativnog karaktera i obuhvata širok dijapazon sportista i rekreativaca (atletičara, maratonaca, planinara, avanturista, biciklista, izviđača, đaka, studenata, radnika, pripadnika vojske i policije i dr.). Prva Velika planinska trka je organizovana 5. X 1996. god. na istoj maršuti uz učešće oko 300 takmičara i rekreativaca. Najmasovnija V.P.T. je održana 1999. god. uz učešće 1100 takmičara u sve tri kategorije:

1. **BICIKLISTI** (trka planinskih bicikli, obavezna kaciga).
2. **MARATONCI** (polumaraton - trka u planinskom krosu).
3. **PEŠACI** (rekreativno pešačenje).

Zadatak takmičara : da u najkraćem vremenskom periodu pređu celu stazu V.P.T. - 22140 m od centra Čačka preko Jelice i Ovčara do Ovčar Banje pešice ili planinskim biciklom. Staza je vidno obeležena putokazima na putu i pored puta, markacijama i trakama. Na stazi postoje tri mesta za osveženje, koji su ujedno i kontrolni punktovi (5 km - Tošin Do. 15 km - asfaltni put Čačak-Tijanje, 20 km - Dučalovići). Trkom rukovodi Organizacioni odbor na čelu sa direktorom trke.

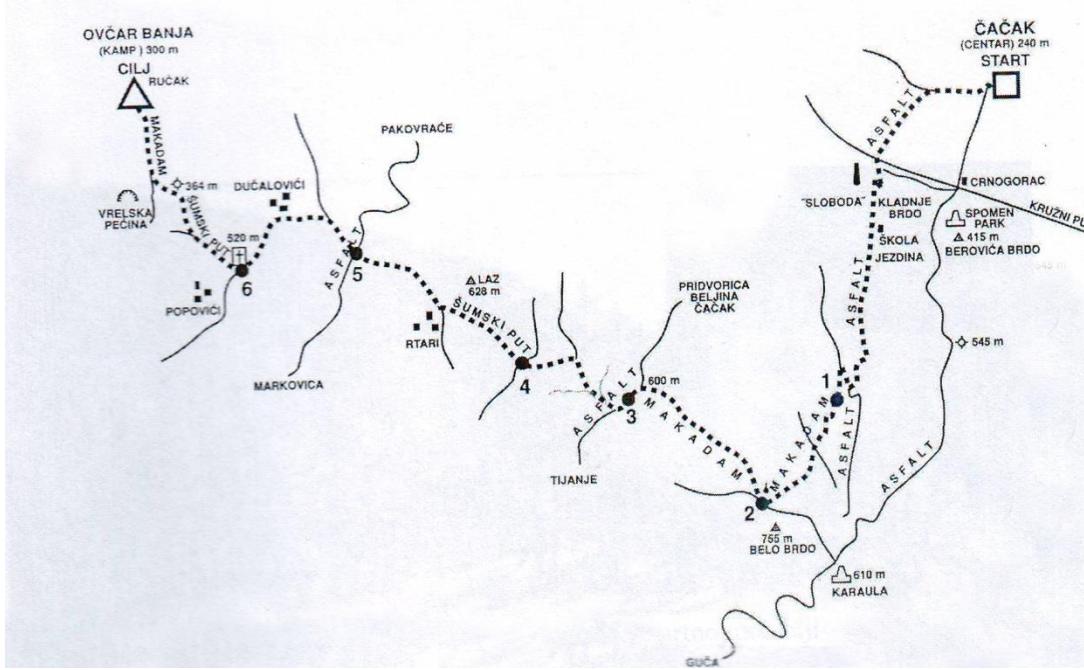
Maršuta trke : Čačak - centar grada - Jezdina (asfalt - makadam), Belo brdo - Laz - Straževina - Dučalovići - Banjski potok - kamp u Ovčar Banji (18,5 km makadam - šumski put- livada).

Slika 3 . Trasa trke

Program :

- 10.00 Otvaranje trke : 29. IX 2012. god Čačak- Trg ustanka.
- 10.30 Start V.P.T. „Čačak 2012”,
- 14.00 Proglasenje pobednika,
- 14.00 Zatvaranje cilja,
- 14.00 - 16.00 Sportsko-zabavni program na terenima kampa, animator sportski centar „Mladost” Čačak,
- 16.30 Prevoz autobusima za Čačak.

Slika 4. Velika planinska trka

5.5.ALPINISTIČKE STAZE NA OVČARU I KABLARU

Na južnoj strani Kablara i severnoj strani Ovčara nalaze se stene koje po svom izgledu i atraktivnosti predstavljaju pravi „raj” za alpiniste. Na Kablaru je ispenjano 27 smerova, dok na nešto manje penjački interesantnom Ovčaru ispenjano je 3 smera. Treba imati u vidu da južna strana planine Kablar nema kontinuiranu stenovitu barijeru, već je u njoj veći broj manjih i sasvim malih stena, odvojenih šumama i siparima.

I. Alpinistički smerovi na Ovčaru

Stena u severnoj padini iznad tunela

1. Ovčarska prečnica, dužina 100 m, težina II, III, vreme 1 h,
2. Koštana smer, dužina 80 m, težina III+, vreme 45 min.
3. Kreži kiks smer, dužina 90 m, težina IV-, vreme 1 h.

II. Na Kablaru postoji više stena:

1. Centralna stena,
2. Orlove stene (iznad pruge),
3. Greda (izmađu Centralne stene i vrha),
4. Stena levo od Savine Vode,
5. Devojačka stena (nije penjana jer je izuzetno teška).
6. Najzapadnija stena u uvali.
7. Stena levo od grede iznad Centralne stene,
8. Stena na najistočnijem delu Kablara.

CENTRALNA STENA

1. Kidričev smer, dužina 150 m, težina III, IV, vreme 2 h,
2. Smer Kovačev Stub, dužina 70 m, težina IV+, V-, vreme 2 h,
3. Pančićev smer, dužina 120 m, težina III, vreme 1 h,
4. Purov smer, dužina 120 m, težina III, IV, A₁, vreme 2 h 30 min.

5. Smer Istočni greben, dužina 50 m, težina II1+, vreme 45 min.
6. Međugradski smer, dužina 100 m, težina IV, Ao, vreme 1 h 30 min,
7. Ljubičica smer, dužina 140 m, težina V, vreme 2 h 30 min,
8. Smer Ivanin Žleb, dužina 150 m, težina V+, A₁, vreme 2 h 30 min.

GREDA

1. Omladinski smer, dužina 80 m, težina V-, A₁, vreme 1 h 30 min,
2. Vetroviti smer, dužina 100 m, težina III, IV, vreme 1 h,
3. Karlovački smer, dužina 80 m, težina IV+, vreme 1 h.

ORLOVA STENA

1. Moravski smer, dužina 90 m, težina IV-, vreme 45 min,
2. Prolećni smer, dužina 130 m, težina III, vreme 1 h,
3. Jesenji smer, dužina 100 m, težina V-, A₁, vreme 1 h 30 min,
4. Smer Vladimir Bakarić, dužina 140 m, težina IV, vreme oko 3 h,
5. Sibecov smer, dužina 270 m, težina V-, vreme 3 h,
6. Smer Bratstvo-Jedinstvo, dužina 110 m, težina V-, A₁, vreme 2 h.
7. Smer Paulla, dužina 140 m, težina V, vreme 4 h,
8. Hogar smer, dužina 140 m, težina V, A₁, vreme 4 h.
9. Čelik smer, dužina 140 m, težina VI+, vreme 4 h.

STENA LEVO OD SAVINE VODE

1. Studentski smer, dužina 200 m, težina II, vreme 2 h,
2. BNM smer, dužina 110 m, težina V, A₁, vreme 2 h.

NAJZAPADNIJA STENA U UVALI

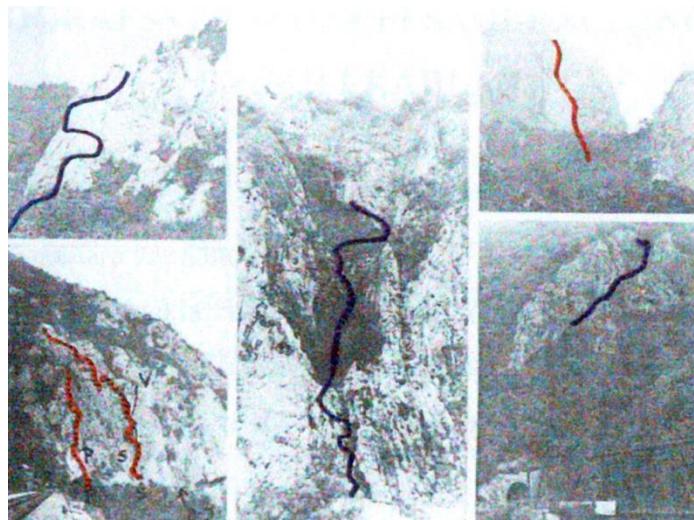
1. Lionski smer, dužina 70 m, težina V-, A₁, vreme 1 h 30 min,
2. Mikijeva radionica sa Bridom srednjeg usmerenja, dužina 110 m, težina IV-, vreme 1 h 30 min.

STENA LEVO OD GREDE IZNAD CENTRALNE STENE

1. Smer u cirku I, dužina 80 m, težina IV-, vreme 1 h,
2. Rudnički smer, dužina 70 m, težina III-, vreme 45 min.

STENA NA NAJISTOČNIJEM DELU KABLARA

1. Smer Sunčani Greben, dužina 70 m, težina II , vreme 45 min.

Slika 5. Markirane alpinističke staze

6. LIČNA KARTA OVČARA I KABLARA

6.1. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I SAOBRAĆAJNI PRISTUP NA OVČAR I KABLAR

Na petnaest kilometara zapadno od Čačka uzdižu se dve planine Ovčar i Kablar. Između njih je reka Zapadna Morava usekla živopisnu i romantičnu klisuru, kroz koju prolaze moderan automobilski put i železnička pruga Čačak- Požega. Zapadna Morava je sada ukroćena branama dveju manjih hidrocentrala, pre toga je divlje hučala kroz klisuru, da bi zatim počela mirno da natapa ravnu i plodnu čačansku kotlinu.

Planine Ovčar i Kablar se nalaze u zapadnoj Srbiji - 160 km južno od Beograda, 57 km istočno od Užica, 51 km zapadno od Kraljeva i 15 km od Čačka, tako da imaju povoljan geografski položaj s obzirom na mogućnost dolaska do planine, jer su svi putevi u veoma dobrom stanju.

Ovčar, sa svojim najvišim vrhom od 985 m.n.v. je i najviša tačka opštine Čačak. Ovčarska obala klisure je pretežno obrasla tamnozelenom šumom. Do vrha je izgrađen širok asfaltni put iz pravca sela Markovice. Na njemu se nalazio preko 100 m visok TV relej, koji je porušen za vreme NATO agresije na SRJ.

Kablar je nešto niži od susednog Ovčara i dostiže visinu od 885 m n.v., ali u atraktivnosti i brojnosti jedinstvenih prirodnih turističkih atributa nimalo ne zaostaje za njim. Gole stenovite litice dižu se nad rekom nekoliko stotina metara. U njima na više mesta ima pećina od kojih je Kađenica urađena kao spomen- kosturnica.

Ovčarsko-kablarska klisura, predstavlja jedinstvenu morfološku celinu. Usečena je između planinskih masiva Ovčara i Kablara. Dugačka je oko 20 km i odlikuje se strmim stranama i uklještenim meandrima. Dno korita Zapadne Morave leži na 270 m.n.v. To znači da se najviši vrh Kablara nalazi na 610 m nad rekom, a najviši vrh Ovčara na 710 m. Ovo je najveća dubina klisure.

6.2. OSOBENOSTI RELJEFA

Ovčarsko- kablarski masiv, kao i sve planine zapadne Srbije, pripada dinarskim venačnim planinama nastalim u toku tercijarne geološke periode. Masiv je sastavljen od različitih sedimentnih stena (krečnjaci, dolomiti, peščari, glineni škriljci...). Padine Ovčara i Kablara su sve do vrhova pokrivenе bujnom vegetacijom, osim južne strane Kablara koja se strmo od vrha spušta ka Zapadnoj Moravi i zapadne strane Ovčara koja je na pojedinim delovima takođe izuzetno strma.

Ovčar je rastavljen od planine Jelice Pakovračskom presedlinom. Po Jovanu Cvijiću, možda je grotlo starog kratera koji je odnesen, kad i eruptivne stene koje su se iz njega izlivale. Sa pakovračke presedline se vrlo strmo diže kupast vrh Ovčara čiju osnovu čine crvenkasti, crnkasti, a ponegde i zelenkasti škriljci sa primesom žica zelenkaste eruptivne stene. Preko njih dolaze debeli slojevi modrikastog krečnjaka i beličastog dolomita.

Kablar je sastavljen od dijabaza, rožnaca, krečnjaka i serpentina. Podnožje planine je pod oranicama, voćnjacima i pašnjacima. Na padinama Kablara visoko su neogeni peskovi i gline, koje su nataložila nekadašnja jezera čačanske i požeške kotline.

Ostali oblici reljefa su uglavnom rezultat rada spoljašnjih sila. Od kraških oblika reljefa zastupljene su pećine:

Turčinovac pećina se nalazi na vertikalnoj litici Kablara na visini oko 600 m. odnosno oko 300 m iznad korita Zapadne Morave. Dužina ispitanih kanala iznosi oko 60 m. Pećina je prosta i jednostavna vrelska. Od ulaznog otvora širine 20 m i visine 25 m jednostavan kanal se proširuje, prateći pukotinu pravca jugoistok-severozapad. Pećinskog nakita nema..

Vrelska pećina usečena je duž zapadne podgorine Ovčara u dolini Banske reke, desne pritoke Zapadne Morave. Ulaz u pećinu leži na visini od 370 m, oko 3 m iznad korita reke. Dužina ispitanih kanala pećine iznosi 56 m. Vrelska pećina je tipična rečna, prosta pećina.

Temperatura vode u pećini merena u podne u avgustu, daleke 1964. godine, iznosila je 12,5°C, a temperatura vazduha 13°C. Trouglasti otvor pećine širine 3 m nalazi se na levoj strani korita i delimično je zatvoren blokovima. Uzani deo pećine se nalazi u prelaznoj fazi, jer njime protiče podzemni tok samo za vreme velikih voda.

Ostale pećine na Kablaru - **Dragoslavljeva** pećina se nalazi na severoj strani Kablara u Rošcima, zaseok Čvrkići. Počinje vertikalnom jamom, koja se na dubini od 5,5 m proširuje u omanju dvoranu prečnika 7 m. **Cvrkića** pećina se nalazi na severoj padini Kablara u zaseoku Rošci. Ulaz je na 650 m visine, širok 2,5 m, a visok 0,6 m. **Pećina ispod Grede** nalazi se ispod samog vrha Kablara, neposredno iznad pećine Turčinovca. Prepostavlja se da je u vezi sa Turčinovcem jer je obrazovana vrelskim tokom. Nedaleko od nje je i druga manja pećina ispod **Velike kose**.

6.3.KLIMATSKE KARAKTERISTIKE

U klimatskom pogledu teritorije opštine Čačak se može podeliti u dve jasno izražene celine. Prostori do 700 m.n.v. imaju umereno-kontinentalnu, a iznad ove subplaninsku klimu.

Temperatura vazduha - srednja godišnja temperatura vazduha je 10,47°C. Najhladniji je mesec januar sa srednjom temperaturom vazduha 1,2°C. Najtoplji je jul sa 21°C.

Analizom apsolutnih ekstrema temperature vazduha može se zaključiti da u periodu od maja do septembra se kreću od 34,5°C do 39,3°C. Apsolutni minimumi temperature vazduha ispod 0°C javljaju se od oktobra do maja. Od novembra do marta minimalne temperature vazduha su ispod-12°C. Temperatura vegetacionog perioda (april- septembar) ima srednju vrednost od 15,99°C.

Vetrovi - u predelu Ovčara i Kablara najčešće duvaju vetrovi: severozapadni vetar sa prosečnom jačinom od 1° po Bosfor-u, zatim košava sa prosečnom jačinom od 2° po Bosfor-u. Košava se vrlo retko javlja u letnjim mesecima. Sevemi i severozapadni vetrovi preovlađuju u drugoj polovini proleća, za vreme leta i početkom jeseni.

Vlažnost vazduha - srednja godišnja relativna vlažnost vazduha je dosta visoke vrednosti i iznosi 82,9%. Najveću vrednost vlažnosti ima mesec decembar (91,9%), dok je najmanja vlažnost zabeležena u avgustu (71,8%).

Padavine - prosečna godišnja količina padavina iznosi oko 762 mm i neravnomerno je raspoređena u toku godine. Prvi maksimum padavina se javlja u jesen (oktobar, novembar), a drugi u proleće (maj, jun). Minimalne padavine javljaju se sredinom leta: jul (69 mm), avgusl (55 mm) i sredinom zime: januar (52 mm) i februar (46 mm). Na Ovčaru i Kablaru snežne padavine zadržavaju se 80 - 110 dana, što odgovara normama za izgradnju zimskih sportskih objekata.

Tabela 1. Srednje mesečne temperature u Ovčar Banji za period 1931 – 1960

J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	God
-1,2	-0,1	4,9	10,6	15,4	19,1	21,0	20,1	16,3	10,6	5,7	0,3	10,6

Tabela 2. Srednje mesečna i godišnja količina padavina u Ovčar Banji za period 1931 – 1960

J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	God.
45	44	48	58	77	89	64	43	61	60	54	54	697

Oblačnost - prosečna godišnja vrednost oblačnosti je 5,5 desetina neba. Najmanja oblačnost je, u prošeku, u julu i avgustu (4,2 odnosno 4 desetine neba), a najveću vrednost dostiže u januaru i decembru (6,7 odnosno 7,2 desetine neba).

Tabela 3. Srednja godišnja oblačnost u Čačku za period 1961 – 1980

J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	God.
6,7	6,6	5,8	5,7	5,4	5,0	4,2	4,0	4,3	5,1	6,4	7,2	5,5

Insolacija - srednja godišnja vrednost insolacije na Ovčaru i Kablaru je nešto manja i iznosi 4- 5 sati dnevno ili 1500 - 1900 sati godišnje. U planinama je izrazito duža osunčanost u zimskom periodu, što je od posebnog značaja za zimski turizam na planinama. U vreme kada su rečne doline i gradska naselja u okruženju Čačka pod maglom ili niskim oblacima, bez sunca, na planinama pokrivenim snegom sunce sija i po više sati dnevno, što je izuzetan uslov za sport i rekreaciju.

Napomena: Izvor iz monografije „Turistički potencijali opštine Čačak“ od Glišović Srđana.

6.4.HIDROGRAFSKE KARAKTERISTIKE

Ovčarsko-kablarska klisura predstavlja specifičan deo doline Zapadne Morave. Pored Morave u najznačajnije hidrološke objekte spadaju i dve akumulacije i termomineralni izvori.

Pregrađivanjem Zapadne Morave na izlazu iz Ovčarsko-kablarske klisure nastalo je jezero **Međuvršje**. Betonska brana je visoka 30 m, a široka 190 m. Nadmorska visina jezera je 273 m, a zapremina vode u njemu 18,5 miliona m³. Najveća dubina je 23 m. Za vreme visokog vodostaja dužina jezera dostiže 11 km. U letnjem periodu površina jezera je izuzetno mirna, tako da mogu da se izvode razne sportske discipline poput veslanja, kajakaštva, jedrenja na dasci i plivačkih maratona. Međutim, osnovni problem u njihovoj realizaciji je nedostatak prilaza samom jezeru i nepostojanje plaža i obala.

Ovčar Banja - nalazi se na 18 km od Čačka u Ovčarsko-kablarskoj klisuri. Nadmorska visina Ovčar Banje je 278 m. Lekovita voda Ovčar Banje ima temperaturu od 35°C do 37°C. Trenutno se pored korišćenja ove vode u zdravstvene svrhe, jedan deo vode odvodi u otvoreni bazen. Uz određenu materijalnu podršku tu bi mogao da se sagradi i zatvoren bazen koji bi sigurno privukao mnogo veći broj sportista i turista.

6.5.BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVET

Biljni svet je predstavljen samoniklom šumskom i travnatom vegetacijom. Planinski predeo je obrastao uglavnom listopadnom šumom. Preovlađuju hrast, grab, bukva, brest, jasen, jasika, klen, lipa, bagrem, vrba, topola (bela i crna). Listopadne šume Ovčara i Kablara spadaju u submediteransko-balkanske reliktnе Šume. Na padinama Ovčara na manjim površinama su zastupljeni četinari.

Životinjski svet čini brojna divljač i druge životinske vrste, ptice, ribe. Zec i fazan su najznačajniji predstavnici sitne divljači. Na ovom prostoru žive i dlakave grabljivice: lisica, tvor, jazavac, lasica, veverica. Pernatih grabljivica ima više vrsta kao što su: vrtuška, kobac, buljina, kukumavka, čavka, svraka i vrana. Od gmizavaca javljaju se: kornjača, šumski gušter, zelembać, slepić, smuk, zmija belouška, šarka, poskok. Ptice su zastupljene većim brojem vrste: senica, vrabac, lasta, prepelica, štiglić, golub, grlica, poljska i šumska ševa, detlić i druge. U rekama i akumulacijama žive brojne vrste životinja, od kojih su najznačajnije ribe: klen, mrena, štuka, deverika, skobalj, krkuša, lipanj, pliska i druge.

6.6. PLANINARSKI OBJEKTI NA OVČARU I KABLARU

Planinarsko društvo „Kablar” poseduje planinarski dom, koji ima 24 ležaja i 60 sedišta. Dom se nalazi u podnožju južne strane Kablara.

Pored doma, u Ovčar Banji se nalaze sledeći objekti za smeštaj i boravak posetilaca:

- D.D. „Morava” poseduje pansion III kategorije „Kablar” sa 39 ležaja i ukupnim brojem sedišta 80,
- Odmaralište „Jugauto” - Beograd ima 24 ležaja,
- Auto-kamp sa 5 kamp kućica ima 40 ležaja,
- Planinarski dom „Železničar” iz Beograda (trenutno se renovira),
- Privatni smeštaj raspolože sa 70 ležaja.

U Banjskom naselju postoji 7 restorana sa ukupno 320 mesta.

7. KULTURNO-ISTORIJSKE ZNAMENITOSTI

Među bogatim i raznovrsnim kulturnim nasleđem čačanske opštine, posebno se ističe grupa od 11 manastira u Ovčarsko-kablarskoj klisuri Zapadne Morave koji se nekada činili celinu, kako svojom topografskom povezanošću, tako i vremenom osnivanja.

Kada se pođe od Čačka putem koji vodi kroz Ovčarsko-kablarsku klisuru, prvi manastir od jedanaest, koji se susreće, zbog kojih je ova klisura prozvana srpskom Svetom Gorom, jeste **Vavedenje**. Kada se od manastira Vavedenja kreće dalje u klisuru i posle jednog kilometra prođe brana hidrocentrale u Međuvršju, put stalno vodi pored jezera kroz brdovit predeo i posle pet kilometara stiže se pod samo podnožje Ovčara. Tu na levoj strani Zapadne Morave ispod Kablara vidi se u strani šumovitog brda novopodignuti manastir **Jovanje** sa lepim konakom koji odgovara stilu manastira. Iznad manastira Jovanja, na vrhu brda, udaljen oko 200 m, podignut je 1939. godine manastir **Uspenije**. On predstavlja kopiju crkve cara Konstantina i carice Jelene iz Ohrida. Sa desne strane Zapadne Morave, naspram manastira Jovanja i Uspenija, u jednoj udolini između padina Ovčara, udaljen dve-tri stotine metara od auto-puta, nalazi se obnovljeni manastir **Vaznesenje**.

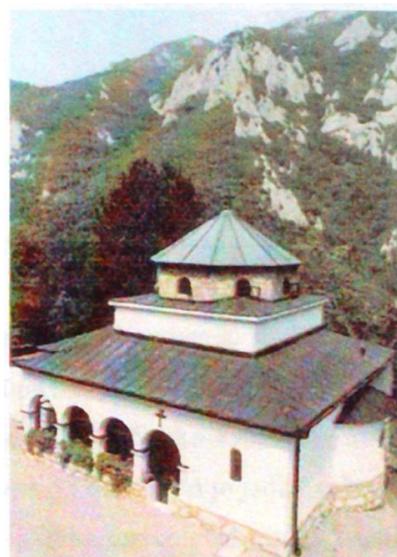
Slika 6. Manastir Jovanje

Manastir **Nikolje** se nalazi na desnoj obali Zapadne Morave, ispod magistrale. Pored same reke je konak koji je podigao Miloš Obrenović, pa se zbog toga taj konak i danas zove „Milošev Konak“.

Slika 7. Manastir Nikolje

Manastir **Preobraženje** je udaljen nešto više od 1 km od manastrira Nikolja, na desnoj strani Zapadne Morave, iznad auto-puta. On je kopija jedne crkve iz Ohrida i podignut je kao obnovljeni manastir Preobraženje.

Slika 8. Manastir Preobraženje

Manastir **Sretenje** nalazi se na zaravni ispod vrha Ovčara na 800 m.n. v.

Zapadno od manastira Sretenja, udaljen nešto više od 1 km, sa druge strane brda, na padinama Ovčara i nadmorskoj visini od 504 m, nalazi se manastir **Sveta Trojica**.

Od železničke stanice „Ovčar Banja“ jedna pešačka staza vodi visoko pod strme litice Kablara. Pod tim liticama, ispod jedne stene koja se nadnela kao streha, u jednom malom udubljenju kamena, izvire voda koja se tu zadržava i pravi mali rezervoar zapremine 2-3 l vode koja ne otiče, ali je uvek imao i kada se uzima u većim količinama. Ovu vodu narod zove „vodica Svetog Save“. Kod ovog izvora, ispod nadneta stene, podignuta je crkvica 1938. godine. Ta crkvica se zove manastri **Savinje**, jer je posvećena Svetom Savi.

Manastir Blagoveštenje. Na jednom uzvišenju kablarske padine, iznad Ovčar Banje na zapadnoj strani, nalazi se manastir sa crkvom posvećen Blagoveštenju.

Slika 9. Manastir Blagoveštenje

Na brdu iznad manastira Blagoveštenja, na 408 m.n.v., nalazi se obnovljeni manastir **Ilinje**.

Podignut je 1938. godine na temeljima starog manastira Ilinja

Zbeg pećina Kădenica - u Ovčarsko-kablarskoj klisuri, pored manastira, postoji i zbeg iz 1815. godine koji je sačuvan do danas. To je jedini sačuvani zbeg od mnogobrojnih zbegova koji se pominju i u istoriji iz doba turske vladavine. Posetiocima manastira se daje prilika da posete ovaj zbeg i vide ono što u našoj zemlji nema nigde.

8. PREDLOG MERA ZA POBOLJŠANJE STANJA NA OVČARU I KABLARU

Ono što se u samom startu primećuje je da su planinarske staze na Kablaru mnogo bolje i detaljnije opisane u odnosu na staze na Ovčaru. To je zbog toga što ih planinari mnogo više koriste. Ali staze i na Ovčaru i na Kablaru bi trebalo znatno više i preglednije obeležiti i markirati, naročito staze na Ovčaru. Takode postoji mogućnost markiranja još dve planinarske staze na Ovčaru. Jedna, koja bi polazila iznad železničkog tunela, pored manastira Preobraženje i Sretenje do vrha, a druga od manastira Vavedenje, preko Istočnog grebena do vrha.

Sto se tiče alpinističkih staza, osiguranja i klinovi su u dobrom slanju, ali ih zbog sigurnosti alpinista treba kontrolisati.

Za razliku od strme južne strane Kablara, zapadna strana Kablara je izuzetno ravna, bez većih stena i drveća, pretežno pod livadama. Takvi uslovi predstavljaju idealno mesto za markiranje skijaške staze. Nekolicina sportskih entuzijasta je čak napravila projekat skijaške staze sa ucrtanom maršutom staze i mestima za postavljanje stubova za žičaru. Dužina staze bi bila oko 500 m. Staza ne bi imala takmičarski karakter, već bi isključivo služila za obuku smučara i rekreativno smučanje. Nesumnjivo da, kada bi se ova staza markirala, veliki broj ljudi iz Čačka i uže okoline bi bila prezadovoljna, jer bi koliko- toliko mogli da uživaju u čarima smučanja, bez izdvajanja većih finansijskih sredstava.

Od same Ovčar Banje do hidrocentrale Meduvršje proteže se akumulaciono jezero koje u najvećem vodostaju dostiže dužinu od oko 11 km. Na njemu postoje idealni uslovi za sportove na vodi. Nažalost, mogućnosti nisu iskorišćene ni izdaleka. Izgradnjom objekata na obali jezera i izradom čamaca i splavova Ovčarsko-kablarski region bi postao kompletan rekreativni centar na kome bi mogli da se organizuju plivanje, jedrenje na dasci i veslanje. Međutim, tu se pojavljuju dva problema: prvi problem u ovoj realizaciji je nedostatak plaža i prilaza odakle bi se moglo početi sa iznošenjem i unošenjem čamaca u vodu. Drugi problem sa kojim se susrećemo jeste postojanje velikog mulja, trske i trave, a čišćenje jezera bi bio zaista veliki poduhvat.

U samoj Ovčar Banji, ali i na Kablaru, postoji veći broj izvora sa topлом vodom čija je prosečna temperatura 35-38°C. Ta voda pored zdravstvenog značaja može se upotrebiti za punjenje zatvorenog bazena koji bi mogao da se sagradi na većem broju lokacija. Postojanje zatvorenog bazena bi do sada samo sebe isplatilo, i njegovo postojanje pričinilo bi veliko zadovoljstvo građanima Čačka.

Očigledno je da i u slučaju izgradnje zatvorenog bazena i smučarske staze osnovni problem su finansijska sredstva. Njihovim postojanjem i uz sportove na vodi Ovčarsko-kablarski region bi postao pravi specijalizovani sportski centar koji bi mogao da ugosti veći broj sportskih ekipa, ali isto tako i turista.

9. ZAKLJUČAK

Svaki grad ima „svoju“ planinu, koju izdvaja od drugih planina i usvaja je kao deo svog identiteta. Ta planina ne mora biti najveća i najduža, ali je usko povezana za istorijska zbivanja i materijalnu kulturu dotičnog kraja, koji je smatra „najznačajnjom“ planinom svog podneblja. Za Čačak, to su Ovčar i Kablar.

Svojim položajem, geografsko- reljefnim značajnostima i istorijsko-kulturnim zbivanjima, Ovčar i Kablar pružaju izvanredne mogućnosti planinsko- turističkog usmerenja. Dosadašnje planinarske i alpinističke staze, kao i ostale brojne lokacije koje ispunjavaju uslove za podizanje logora, omogućavaju primenu najrazličitijih sadržaja i maksimalnu iskorišćenost Ovčara i Kablara.

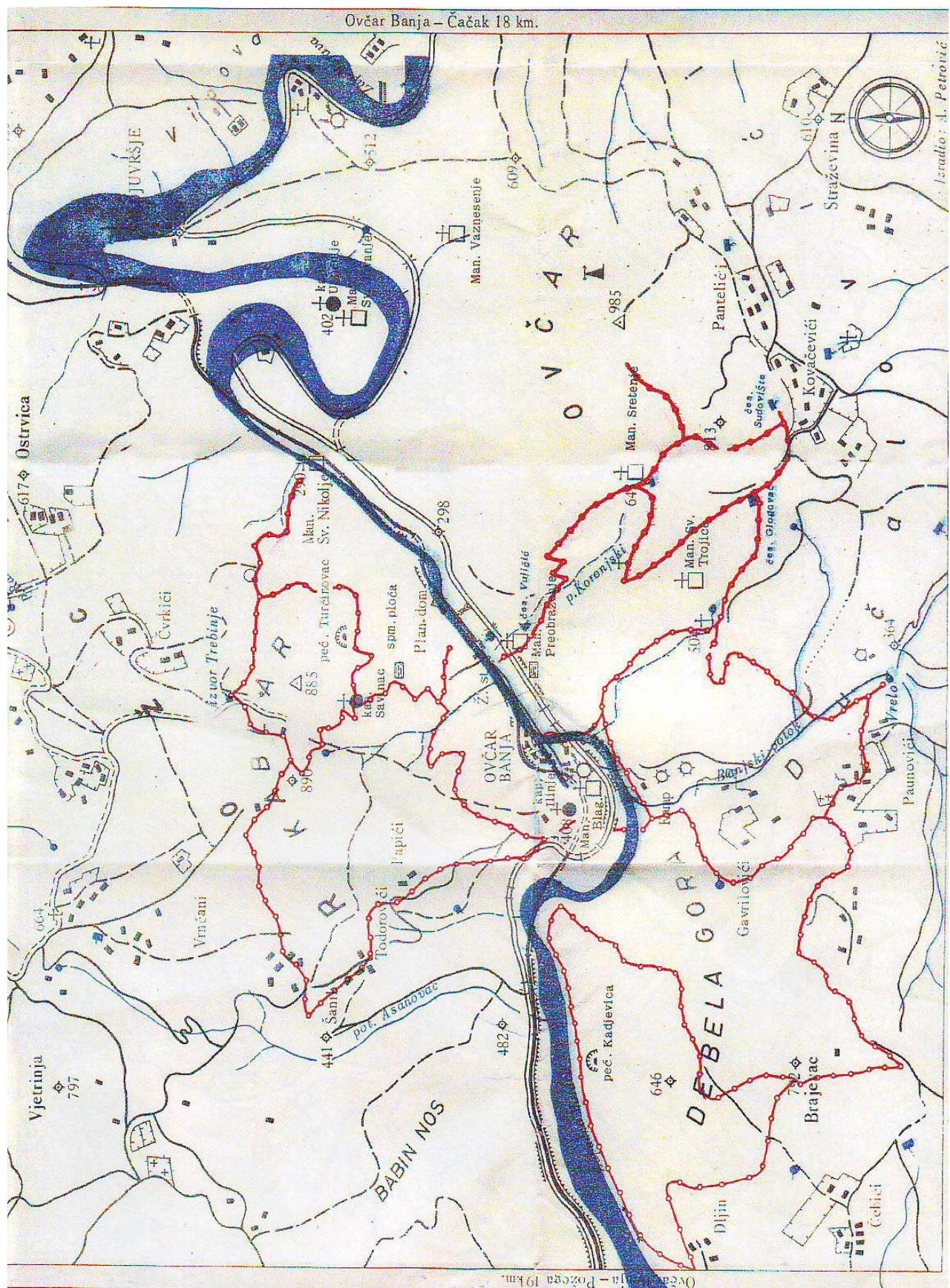
Privredna razvijenost ovog dela Srbije i dobra saobraćajna povezanost su bitni faktori koji objašnjavaju turističku razvijenost i afirmisanost ovog kraja. Naravno, potrebna su dalja ulaganja, kao i brojne propagandne mere koje bi mogućim posetiocima predstavile mogućnosti i prednosti ovog područja.

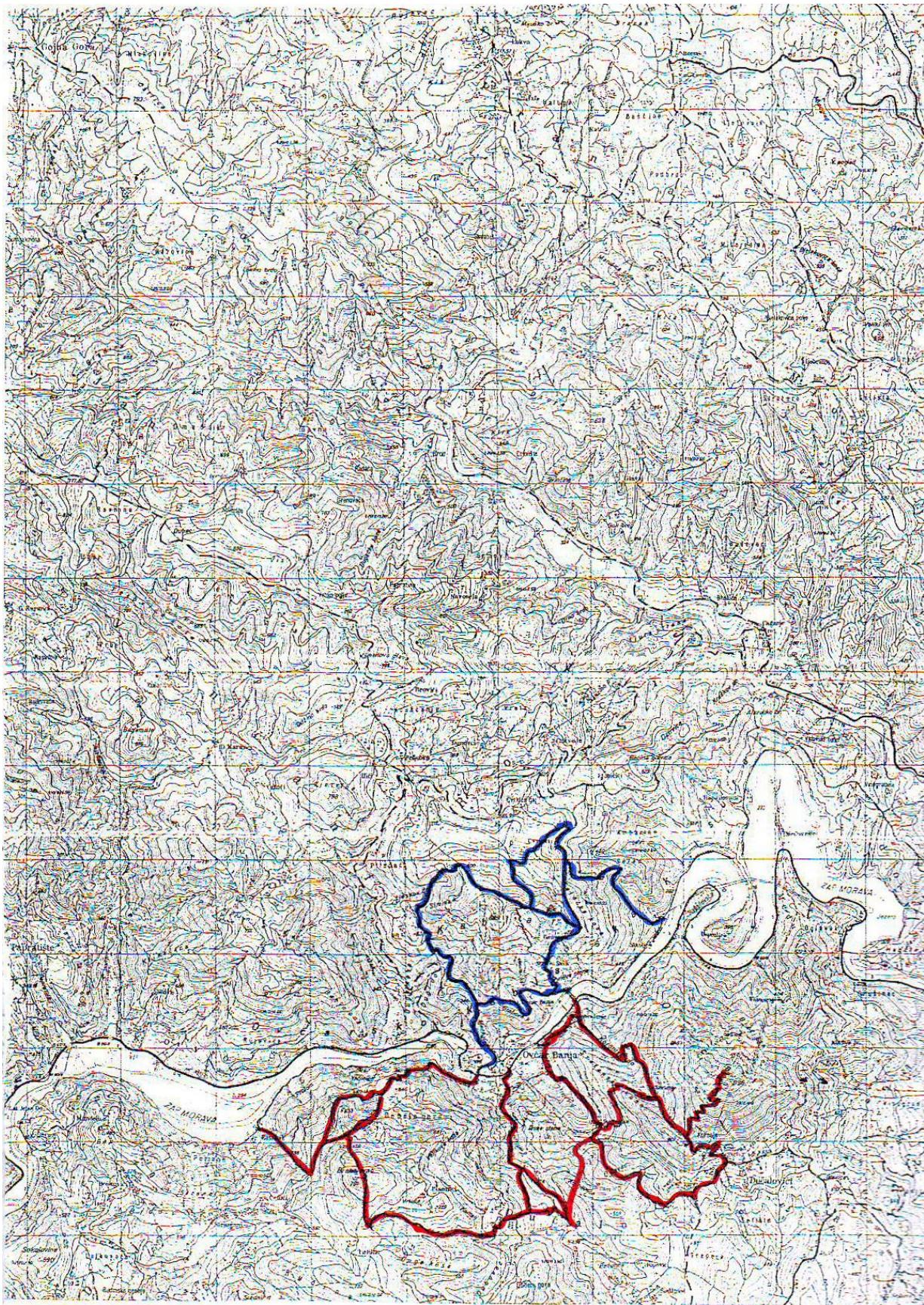
10. LITERATURA I IZVORI

- 1.Glišović, S. (1994): Turistički potencijali opštine Čačak. Beograd,
- 2.Janošević, V. (1968): Ovčarsko-kablarški region. Beograd.
- 3.Jevremović, Ž. (1953): Planine Zapadne Srbije. Beograd.
- 4.Miletić, K.: Podsetnik za organizatore izleta. „Fizička kultura” br. 1.. Beograd.
- 5.Milovanović, B. (1986): Alpinistički vodič, Ovčar i Kablar, Čačak,
- 6.Milovanović, B. (1986): Planinarski vodič, Ovčar i Kablar. Čačak,
- 7.Petrović, M. (1991): Ovčarsko-kablarška klisura,
- 8.Popović, I. (1996): Čačak sa okolinom,
- 9.Revija PSH i B i H (1970): Naše planine 7-8, Zagreb,
- 10.Revija PSH i B i II (1981): Naše planine 9-10. Zagreb.

11. **PRILOZI**

1. Orijentaciona karta Ovčara i Kablara (1:25000),
2. Topografska karta Ovčara i Kablara

BIOGRAFIJA

Ivana Vukajlović, rođena u Čačku, 25. decembra 1984. godine. Osnovnu školu „Vuk Karadžić“ i srednju ekonomsku školu završila je takođe u Čačku. Kao devojčica detinjstvo je provela uz reku Moravu, na atletskoj stazi SC „Mladost“. Tako od svoje desete godine počinje da se bavi atletikom, gde brzo postaje jako uspešna u tom sportu. U svojoj desetogodišnjoj sportskoj karijeri nizala je uspehe, a neki od njih su:

- Višegodišnji reprezentativac Jugoslavije, Srbije i Srbije i Crne Gore u juniorskoj i seniorskoj konkurenciji
- Učesnik Olimpijskih igara mladih u Moskvi 1998. godine
- Učesnik Evropskog prvenstva u krosu za juniore u Italiji
- Nosilac medalja na balkanskim prvenstvima na 1500m i 800m
- Na Kupu Evropskih šampiona nosilac zlatnih medalja na 800m i 1500m
- Olimpijska nada
- Stipendista ASS i ASJ
- Deset godina sportista grada Čačka
- Nosilac mnogobrojnih juniorskih i pionirskih rekorda na 600m, 800m i 1000m
- Višegodišnji prvak Jugoslavije, Srbije i Srbije i Crne Gore kako u krosu tako i na stazi na 800m i 1500m
- 1999. godine dobija poziv za nastavak sportske karijere i pohađanje koledža u Americi koji odbija jer je bila isuviše mlada

Onda je došla ta velika prekretnica i raskrsnica na kojoj je znala pravi put i krenula njime. Dolaskom iz Čačka u Beograd, sportsku karijeru je trebala nastaviti u AK „Crvena Zvezda“, ali zbog velike krize kako u zemlji tako i u sportu, odlučuje da se njena profesija nastavi u smeru školovanja. Upisuje se na fakultet Sporta i fizičkog vaspitanja univerziteta u Beogradu kao kategorisani sportista.

Pored uspešne sportske karijere i uspešnog završetka studija, njen najveći uspeh i ponos je njena šestogodišnja čerka Tara.